

TEXTUL RELIGIOS CANTABIL (ACATISTUL) – ORIGINE, STRUCTURĂ, PARTICULARITĂȚI

Drd. Ecaterina BRĂGUȚĂ

Universitatea de Stat din Moldova

cateacebanu@gmail.com

Abstract: Chanted Religious Text (Akathist) – Origin, Structure, Features

This article presents the role of the hymnography for the christian orthodox culture. From her earliest centuries, the Christian Church has used iconography and hymnography, both are artistic media bound within the frames of dogma that communicate a sacred curriculum to the faithful by engaging two of the five senses, allowing the eyes to see and the ears to hear. Some hymns unequivocally declare the great dogmatic truths, others the love of God, and others place our pain, problems and aspirations before God and His Saints. Orthodox hymnography and the homiletics are the most productive genres, viable in the twenty-first century. This study will explore the origin, evolution, structure of the Akathist hymn.

Keywords: *orthodox culture, religious text, hymnography, akathist, kontakion, oikoi, chairetismoi*

Introducere

Textele religioase, în calitate de componentă definitorie a culturii românești (Gh. Chivu) suscită un interes sporit din partea cercetătorilor, fapt demonstrat printr-un număr impunător de lucrări la subiect apărute în ultimele două decenii. Acestea au fost, în mare măsură, marginalizate de-a lungul secolului al XX-lea, ca urmare a condițiilor socio-politice instaurate în spațiul socialist, iar reorientarea către textele definitorii ale cultului ortodox, dar nu numai, a pus în fața cercetătorilor un ansamblu de probleme lingvistice care urmează a fi abordate. Segmentul textelor imnografice ortodoxe rămâne însă deocamdată puțin valorificat.

Muzica și ortodoxia

Muzica este o formă de exprimare, care „acționând asupra psihicului uman și stimulând ansamblul de fenomene și procese cognitive, afective și volitive, a însoțit și însoțește plenar, sub diverse forme și manifestări, existența individului.”¹

Vechii iudei foloseau pe larg diferite instrumente muzicale. Astfel, prorocul David, insuflat de Dumnezeu, îndeamnă să-L laudăm pre Domnul: „*Lăudați-L pe El în glas de trâmbiță; laudați-L pe El în psaltire și în alăută. // Lăudați-L pe El în timpane și în horă; laudați-L pe El în strune și organe.*”

În timpurile noastre, slujba ortodoxă este de neînchipuit fără de muzica bisericească, fără a face uz de instrumente muzicale, considerându-se că cel mai bun mijloc de a-L slăvi pe Dumnezeu este vocea omului. Unica excepție sunt clopotele, dangătul cărora cheamă creștinii ortodocși la slujbă. Clopotele scot în evidență, de asemenea, cele mai importante momente ale serviciului divin.

Necesitatea de a cânta în biserică vine și din intenția de a facilita comprehensiunea textelor pline de sens, ajutând credincioșii să memorigezeze mai ușor învățăturile. Aceasta poate fi urmărit în baza exemplului psalmilor: „Psalmul este glasul bisericii; el învelește sărbătorile și face să se nască în inima credinciosului dorul după Dumnezeu. Chiar și din inimile de piatră psalmul stoarce lacrimi. El este o faptă îngerească, o trăire cerească, o mireasmă duhovnicească.”²

Muzica religioasă din spațiul românesc este de origine bizantină, suferind influența slavă. Muzica bizantină, practică până în prezent de popoarele ortodoxe, este un fenomen viu, germinator, iar istoria sa – una deschisă, cu perspectivă în ambele sensuri.³

Imnografia ortodoxă

Imnografia sau imnologia, reprezentând arta compunerii poeziei religioase creștine, mai precis a imnelor folosite în cultul bisericesc, prezintă

1 Galaicu Violina, Ghilaș Victor (coordonatori). *Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate*. Chișinău: GrafemaLibris, 2009, p.2.

2 Cuvânt înainte despre puterea Psalmilor și despre ce este Psaltirea. Carte de rugăciuni. Tipografia Mănăstirii Noul Neamț „Sf. Paisie Velicikovski”, p.338.

3 Galaicu Violina, Ghilaș Victor (coordonatori). *Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate*. Chișinău: GrafemaLibris, 2009, p.375

următoarele forme textuale destinate cântării: *troparul*, *stihira*, *condacul*, *canonul*, *acatistul*. Imnografia ortodoxă s-a format de-a lungul secolelor, preluând modele și fragmente atât din Vechiul Testament cât și din Noul Testament, definitivarea acesteia având loc către secolul al XV-lea cu aproximație⁴, prin implicarea a numeroși imnografi și melozi talentați: Sf. Roman Melodul, Andrei Criteanul, Cosma Imnograful, Efreem Sirul, Teodor Studitul, Ioan Damaschin ș.a. Printre cele mai vechi forme imnografice ortodoxe se numără *troparul* și *condacul*, care datează cu secolul al V-lea d.Hr.

Aceste texte au structuri strict determinate, fără a admite intervenții majore, iar din ele derivă mai multe forme de cânt religios. Sub aspect structural, fiecare dintre aceste forme textuale poetico-muzicale se conduc de reglementări stricte, precizate de canoanele bisericești.

Deși textul religios cantabil este neintenționat literar, el prezintă modele de exprimare plastică, având calități poetice de valoare. Textul cântat se prezintă a fi drept proză profund marcată de elemente de lirism, precum: afectivitatea, expresivitatea, limbajul figurativ. Tropii sunt prezenți într-un număr impunător, comparația și metafora având întâietate: „*ieșind din mormânt ca un mire*”; „*ca un mielușel de un an*”; „*Hristos, Soarele dreptății, tuturor viață răsărind*”, „*Bucură-te, Ceea ce ai născut pe Sădătorul vieții noastre*” ș.a. Topica frazei este inversată, din raționamente melodice, în primul rând. Textul cantabil păstrează componenta afectivă, fiindu-i caracteristică modalizarea deontică, actualizată gramatical de modurile conjunctiv și imperativ, vocative.

Funcția textului cântecului religios este de a crea o punte de comunicare transcendențială, facilitând dialogul uman-divin, precum și comprehensiunea dogmelor cu un conținut profund. Arta muzicală, alături de literatura bisericească și cultul ortodox, reprezintă pilonii culturii naționale.

Cercetări lingvistice având ca obiect de studiu textul-acatist

În lucrarea curentă ne propunem să facem o incursiune în imnografia ortodoxă, în baza unui text religios cantabil, de proporții extinse, care este acatistul.

4 *Imnografi și melozi*. [Accesat 01.07.2019] Disponibil: <https://www.crestinortodox.ro/liturgica/cantarea/imnografi-melozi-70740.html>.

De la început vom remarca faptul că, deși studiul textului religios se bucură de un interes lingvistic sporit, imnografia ortodoxă nu a fost cercetată în mod suficient (luând în considerație și volumul acestui gen religios), cu atât mai mult acatistul, în calitate de specie imnografică. S-au înregistrat mai multe încercări de a trata acatistele (din diferite perspective), a se vedea: Moisiuc Ilie. *Acatistul – structuri poetico-stilistice*; Condrea I. *Acatiste publicate în Tipografia Eparhială de la Chișinău*; Gherasim A. *Superlativul excepției – procedeu gramatical și afectiv în textele acatistelor*; Cemârțan C. *Influența slavonă asupra lexicului românesc din „Slujba și acatistul cuviosului Serafim din Sarov”*; Oglindă E. *Particularități gramaticale ale textelor unor acatiste*; Manolii A. *Invocarea numelor proprii biblice în „Acatistul Acoperământului Preasfintei Născătoare de Dumnezeu” (1913)*; Antoci C. *Funcția comunicativă a adresărilor în acatiste etc.*

După cum se observă din titlurile articolelor, aspectele cercetate sunt foarte înguste și se raportează la cazuri particulare de acatiste. Pentru lingvistica românească este caracteristică lipsa acută a unui studiu de amploare care ar sistematiza ansamblul acatistelor scrise în limba română până la faza actuală și ar oferi o imagine generalizatoare asupra acestui text imnografic. Este absolut necesar a determina trăsăturile structurale, stilistice și poetice ale acatistului românesc (luând în considerare diferențele dintre tradiția grecească și slavonă), or apariția imnografiei în alte limbi urmează unul dintre cele două modele. De o valoare semnificativă ar fi inventarierea acatistelor existente în limba română, precum și stabilirea autorului, anului de publicare, a sursei de traducere (dacă este cazul).

Originea textului acatist

Acatistele se fac remarcate nu atât prin însemnătatea lor în circuitul liturgic, cât prin popularitatea în rândul credincioșilor. Aproximativ față de acatiste a enoriașilor este determinată de accesibilitatea acestor texte, volumul redus pentru lectură, precum și de aspectul pragmatic al acestora, multe dintre imnurile respective sunt însoțite de următoarele specificări (*pentru izbăvirea de patima beției, izbăvitoarea de cancer, pentru luminarea minții etc.*), acatistul fiind parte din pravila individuală, săvârșită zilnic, a multora dintre creștini. Acatistul Maicii Domnului (al Bunevestiri) a constituit prototipul pentru dezvoltarea ulterioară a unui gen imnografic foarte bine reprezentat în cultura ortodoxă, având caracter sistemic, a

căruia perioadă de maximă prolificitate începe odată cu secolul al XIX-lea și continuă până în prezent.

Data de apariție a primului acatist nu poate fi stabilită cu precizie, precum este dificil a stabili și paternitatea acestuia. Majoritatea cercetătorilor sunt de acord să dateze primul acatist nu mai devreme de secolul al V-lea și nu mai târziu de anul 800, ca autori posibili figurând Sf. Roman Melodul, Patriarhul Serghie al Constantinopolului ș.a.⁵ Secole la rând această creație exista ca un fenomen izolat, însă către secolul al XV-lea se atestă 11 acatiste noi: *Ac. Sfântului Arhanghel Mihail*, *Ac. Înaintemergătorului Ioan*, *Ac. Sfântului Nicolae făcătorul de minuni*, *Ac. Adormirii Maicii Domnului*, *Ac. Sfintei Cruci*, *Ac. Sfinților Apostoli Petru și Pavel*, *Ac. celor 12 apostoli*, *Ac. Mormântului de viață purtător și a Învierii Domnului Hristos*, *Ac. Tuturor Sfinților*, *Ac. Preasfintei Treimi*, *Ac. Sfântului Apostol Ioan*.⁶ Începând cu această perioadă putem vorbi despre prefigurarea unui sistem de acatiste.

Primul acatist în cinstea Maicii Domnului, numit în tradiția slavonă *Белукиѹ Акаѳист*, cunoscut în română, de asemenea drept *Acatistul Bunei Vestiri*, a fost alcătuit după reguli compoziționale foarte stricte, pe care le urmează, în mare parte, acatistele grecești, până în prezent.

Imnul este constituit dintr-un preludiu/проимий/прооіцтов, urmat de 12 strofe mari care alternează cu 12 strofe mici, în total 24 de strofe, numite în tradiția grecească icoase. Inițiala tuturor strofelor formează un acrostih alfabetic grecesc. Cele 12 strofe scurte (începând cu sec. al XIV-lea, în tradiția slavonă, sunt numite condace) finalizează cu *Aliluia!* Strofele lungi sunt alcătuite din două părți a) prima parte, din punct de vedere metric, similară cu condacul; b) a doua parte conține 12 invocări către Maica Domnului, numite hairetisme/хайретизмы/ (χαῖρε – bucură-te).

În ceea ce privește acatistul-prototip, structura acestuia este reglementată cu strictețe, hairetismele formează un bloc de 6 perechi de versuri, cu rimă împerecheată (absența rimei se manifestă foarte rar). În fiecare strofă lungă (icos) prima pereche conține 10 silabe, a doua – 13, a treia – 16, a patra – 14, a cincea și a șasea – câte 11 silabe. De asemenea,

5 *Акаѳист*. Православная Энциклопедия. [Accesat 01.07.2019] Disponibil: <http://www.pravenc.ru/text/63814.html>.

6 Людоговский, Ф. *Структура и поэтика церковнославянских акаѳистов*, Москва, 2015, p.25-26.

se atestă preluarea unor principii specifice poeziei Vechiului Testament, printre care: antiteza logică și semantică; paralelismul; abundența tropilor.⁷

Debutul acatistografiei românești

Traducerea primului acatist (sau cel puțin tipărirea) în limba română, de altfel ca și meritul de a introduce limba română în circuitul liturgic, îi aparține mitropolitului Țării Moldovei Dosoftei. Acatistul Maicii Domnului apare în 1673 la Uniev. Deși menționează drept sursă a traducerii un exemplar slavon, cercetătorii sunt de părere că Dosoftei s-a folosit de unele traduceri românești în manuscris anterioare anului 1673, cunoscute de mitropolit, pe care le-a prelucrat și le-a comparat cu vreun original slavon⁸.

Dintre cele două modele de scriere a acatistelor (grecesc și slavon)⁹ între care există o serie de particularități diferențiale, tradiția românească a urmat exemplul slavon.

La etapa actuală, totalitatea acatistelor din limba română se prezintă sub forma unui sistem deschis, care se completează pe măsură ce sunt proslăviți noi sfinți, se descoperă noi icoane făcătoare de minuni, dar vom sublinia și posibilitatea de a suplini anumite goluri din sistem. În ansamblul existent de culegeri de acatiste (pe suport de hârtie sau în variantă electronică) am identificat peste 300 de acatiste în limba română. Acest ansamblu este organizat în subsisteme în funcție de diferite criterii: limba de scriere/de traducere; entitatea invocată; corespunderea cu acatistul-model ș.a.

Elementele structurale defnitorii ale acatistelor românești

Acatistul este un imn de proporții care derivă din condacul arhetipal. Compoziția acestuia este una complexă, prestabilită într-o anumită măsură, făcând parte din categoria genurilor fixe. În cadrul acatistului vom

7 Акафист. Православная энциклопедия. <http://www.pravenc.ru/text/63814.html> [accesat 18.06.2019]

8 Fuștei N. Opera liturgică a Mitropolitului Dosoftei. <http://www.oocities.org/levitki/viata/dosoftei.htm>. [accesat 25.12.18]

9 Людоговский Ф. Структура и поэтика церковнославянских акафистов, Москва, 2015.

delimita trei structuri: I. **Blocul strofic obligatoriu**; II. **Blocul facultativ** – troparul și rugăciunea; III. **Paratextul**.

1. Blocul strofic obligatoriu

În această structură se încadrează textul nemijlocit al acatistului, elementele fără de care acesta nu poate exista. Aici vom include: Preludiul/ „*cuculion*”, din gr. Κουκούλιον – „glugă, acoperiș” (Condacul 1), urmat de 12 Icoase și 12 Condace.

1.1. Condacul 1/*cuculionul*/preludiul

Acatistele de tip standard sunt alcătuite din 25 de strofe, Condacul 1, urmat de alternarea succesivă a 12 Icoase (I1... – I12) și 12 Condace (C2... – C13). Condacul 1 se deosebește de celelalte condace prin câteva particularități. În tradiția grecească acesta nu se integrează în acrostihul alfabetic format de celelalte 24 de strofe care urmează după el. În tradiția slavonă și românească, refrenul C1 nu coincide cu refrenele C2-C13, de asemenea, C1 al acatistului poartă caracter introductiv, după modelul primului acatist.

Putem evidenția câteva segmente ale strofei respective:

a) invocarea calităților/atributelor persoanei căreia se adresează acatistul: „Apărătoare Doamnă” (Acatistul Bunei Vestiri); „Învățătorului drepșlăvitoarei credințe celei întru Hristos; surpătorului și rușinatorului păgânătății; Izvorătorului de mir...” (Ac. Sf. Mc. Dimitrie);

b) specificarea statutului prezentului text: „Îți aducem, Stăpâne, cântare de mulțumire” (Ac. Nașterii Domnului Nostru Iisus Hristos); „cântări de laudă aducem vouă noi, rugătorii voștri” (Ac. Sf. Părinți Ioachim și Ana);

c) o scurtă cerere: „Ci ca una ce ai stăpânire nebiruită, slobozește-ne din toate nevoile...” (Ac. Buneinvestiri); „luminează-mi cugetul și dă putere graiului meu” (Ac. Sf. Mc. Haralambie);

d) zona intermediară între partea inițială și partea finală: „ca să-ți cântăm ție” (Ac. Buneinvestiri); „care grăim” (Ac. Sfintei Învierii); „care strigăm către tine” (Ac. Sf. Serafim de Sarov);

e) partea finală a condacului reprezintă o rugăciune comprimată către sfântul invocat în acatist; acest segment poate fi analizat și ca refren al condacului 1.

Din punct de vedere funcțional, Condacul 1 se cântă înaintea celor 24 de strofe, și se repetă după citirea/cântarea lor. La sfârșitul Condacului al 13-lea, de obicei, apare indicația paratextuală:

Apoi se zice Icosul întâi: **Ca un înger luminos...** și Condacul întâi: **Cel ce chipul Crucii strălucind pe cer...** (Ac. Sf. Împ. Constantin și Elena).

1.1.1. Refrenul Condacului 1

Partea finală a strofei introductive se prezintă sub forma unei adresări către persoana în cinstea căreia este scris acatistul. Trecerea de la partea inițială către cea finală este mediată, în majoritatea cazurilor de formule-tipizate, realizate cu ajutorul verbelor dicendi: *a grăi, a striga, a cânta*. Cu toate că primul condac, ca structură și funcționalitate, se atestă în variantă singulară, fiind în opoziție cu celelalte condace ale aceluiași acatist, putem vorbi despre partea finală ca refren, din motiv că ea coincide, de obicei, cu refrenul icoaselor, însă există și excepții. Din această perspectivă, identificăm următoarele situații:

- a) **refrenul condacului 1 coincide cu refrenul icoaselor** – majoritatea acatistelor.
- b) **refrenul condacului coincide cu refrenul icoaselor și al celorlalte condace:** *Acatist de pocăință*.
- c) **refrenul condacului 1 reprezintă suma refrenelor icoaselor.**

De exemplu, în *Acatistul Sfinților Mai-Marilor Voievozi Mihail și Gavriil*, Icoasele cu număr impar au refrenul *Bucură-te, Mihaile, slujitorule al legii!*, iar Icoasele cu număr par: *Bucură-te, Gavriile îngere al darului!* În Condacul 1, însă, se face o îmbinare a acestor refrene, din care rezultă: *unuia grăind: bucură-te, slujitorule al Legii, iar altuia zicând: bucură-te, îngere al darului!*

- d) **refrenul condacului 1 este diferit de refrenele icoaselor.**

Această formă de organizare structurală a textelor este specifică acatistelor scrise în cinstea a trei sau mai mulți sfinți, astfel încât fiecare sfânt are un refren aparte și acestea alternează în cazul icoaselor, iar refrenul Condacului 1 este o adresare comună. A se vedea: *Acatistul Sfinților Mucenici Zotic, Atal, Camasie și Filip de la Niculițel*:

Bucurați-vă, Sfinților Mucenici, rugători fierbinți pentru sufletele noastre! (C1)// Bucură-te, Zotic, viteazule ostaș al lui Hristos! (I1, I5, I9)// Bucură-te, Atal, mult pătimitorule pentru Hristos! (I2, I6, I10)//

Bucură-te, Camasie, vrednicule următor a lui Hristos! (I3, I7, I11)// Bucură-te, Filip, mărturisitor al Evangheliei lui Hristos! (I4, I8, I12).

e) Refrenul Condacului 1 nu coincide cu refrenele Icoaselor și este identic cu refrenul condacelor: Aliluia!

O asemenea organizare se întâlnește și în unele acatiste grecești. Dintre acatistele traduse sau scrise în română care au o asemenea formulă de încheiere a strofei introductive vom enumera: *Acatistul la Icoana Maicii Domnului „Axion Estin”*; *Acatistul Sf. Irb. Vlasie ș.a.*

1.2. Condacul (Condacele 2-13)

Condacul, ca formă poetico-muzicală liturgică, apare în a doua jumătate a secolului al V-lea – începutul secolului al VI-lea. Pornind de la originea grecescă *kontos* – „mic/scurt”, se deduce specificul acestuia drept cântare bisericească redusă, monostrofică, prin care se rezumă esența sărbătorii, într-o formă poetică bogată în metafore

În cazul acatistelor, cu excepția Condacului 1 cu rol introductiv, se regăsesc 12 condace – strofe scurte, prin care se rezumă conținutul celor 12 icoase. Structural, condacul poate fi segmentat în trei părți: **nucleul narativ, zona intermediară, partea finală – standard: Aliluia!**

a) Nucleul narativ

Acest segment al condacelor prezintă cronologic evenimente din viața sfântului. De exemplu, în Acatistul Sfântului Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei, în cele 12 condace se prezintă succesiv următoarele evenimente:

C2 – începutul vieții monahale la Mănăstirea Probota;	C7 – tâlcuirea slujbelor în limba română;
C3 – urmarea poveștelor părinților îmbunătățiți duhovnicește;	C8 – cercetarea mănăstirilor și a sihăstriilor;
C4 – numirea în scaunul episcopal al Hușilor și Romanului;	C9 – apărarea bisericii în vremuri grele;
C5 – numirea ca mitropolit al Moldovei;	C10 – pribegia și continuarea activității de traducere a scrierilor sfinte;
C6 – traducerea Psaltirii lui David;	C11 – sfârșitul călătoriei pământești departe de țară;
	C12 – mijlocirea pentru cei ce i se roagă.

b) Zona intermediară

Această secvență nu poate fi delimitată tranșant de partea narativă, în timp ce separarea de partea finală este marcată grafic, punctuațional

prin „:”. Zona dată include formule care conțin verbul *a cânta*, substantivul deverbil *cântare*; precum și alte unități întâlnite mai rar: *a striga*, *a zice*, *a grăi*, *a auzi*, *a chema* și, în foarte puține cazuri, locuțiunile verbale *a da slavă*, *a aduce slavoslovie*.

Exemple:

„...Ție Îți aducem ale Tale dintru ale Tale, de toate și pentru toate, *cântând*: Aliluia!” (Ac.Sf. Irh. Calinic de la Cernica); „pentru care ați mers la jertfă având pe buze *cântarea* îngerească: Aliluia!” (Ac. Sf. Martiri Brâncoveni); „și acum Domnului *strigi* împreună cu pruncii tăi și cu sfetnicul Ianache: Aliluia!” (Ac. Sf. Martiri Brâncoveni); „și primind mâna Ta cea mântuitoare, *a zis*: Aliluia!” (Acatistul Domnului Nostru Iisus Hristos); „și de la toate făpturile cerești și pământești *auzi*: Aliluia!” (Acatistul Domnului Nostru Iisus Hristos); „au sporit cetele mucenicilor care *vor aduce* de-a pururea lui Dumnezeu *slavoslovie*: Aliluia!” (Acatistul Sfintei Mucenițe Tatiana); „pentru care *slavă dăm* lui Dumnezeu așa: Aliluia!” (Acatistul Nașterii Maicii Domnului).

c) Partea finală

În toate acatistele scrise/traduse în limba română, analizate de noi, această secvență este stabilă: *Aliluia!* Cântarea respectivă își are originea în Vechiul Testament, este din limba ebraică și se traduce „Lăudați pe Domnul!”. A fost moștenită în cultul liturgic ortodox, fiind o modalitate solemnă de a încheia o cântare religioasă prin care se arată că toate se fac spre slava lui Dumnezeu.

În raport cu toate condacele acatistului, vom pune în evidență Condacul 13 care, ca structură nu se deosebește cu nimic de altele, dar se citește/cântă de 3 ori, conform indicațiilor paratextuale prezente în fiecare acatist.

1.3. Icosul

Icoasele sunt strofele de dimensiuni mai mari, în număr de 12, din ansamblul strofic total al imnului acatist. Există similitudini între icos și condac, astfel încât și icosul este format din *nucleu narativ* și *partea finală* – *refren*, doar că între acestea este integrat un ansamblu de *hairietisme/stihuri*, totodată vom diferenția și *zona intermediară între nucleul narativ și hairietisme*. Funcțional, primul Icos se deosebește de celelalte, dat fiind faptul că se repetă după Condacul al 13-lea:

a) Partea narativă

În mod asemănător condacelor, icoasele redau sub formă narativă momentele-cheie din viața unui sfânt, de obicei, acestea se prezintă în ordine cronologică, începând cu nașterea sau formarea duhovnicească și finalizând cu trecerea la Domnul și proslăvirea acestuia în rândul sfinților.

b) Zona intermediară între nucleul narativ și hairetisme

Similar condacului, icosul include o zonă intermediară între partea narativă și cea lirică. Unitățile lexicale prin care se asigură trecerea respectivă, în cele mai multe cazuri sunt: verbele *a cânta, a grăi, a zice, a striga, a lăuda, a ruga, a auzi*; substantivele deverbale: *laudă, chemare, cântare*; mai puțin frecvent apar verbele: *a asculta, a preamări, a proslăvi, a fericii* și locuțiunile verbale: *a aduce mulțumire, a înălța rugăciune*.

„cu credință și cu dragoste **grăim** unele ca acestea:” (Acatistul Preasfintei Treimi); „căt-re Tine cădem și Ție ne rugăm **zicând**: ” (Acatistul Preasfintei Treimi); „iar eu cu dănșii **strig** ție, Nicolae: ” (Acatistul Sfântului Nicolae); „pentru aceasta îți aducem **cântare așa**: ” (Sfântul Iosif de la Partoș); „**care ascultă** cu îndurare cererile înălțate din adâncul inimii: ” (Acatistul Maicii Domnului „Povățuitoarea copiilor”); „și se cinstește cu **chemarea** aceasta:” (Acatistul Bunevestiri); „Iar tu, sfințește, mărește și miluiește pe toți cei ce cu dragoste te **laudă** așa: ” (Acatistul Adormirii Maicii Domnului); „îndrăznesc și eu cu smerenie să **înalt** această **rugăciune**:” (Acatistul Sfintei Împărtășanii); „cu smerenie mă **rog** Ție așa:” (Acatistul Sfintei Împărtășanii); „Noi însă, plini de evlavie pentru viața ei, o **preaslăvim** astfel: ” (Acatistul Sfintei Nina); „Pentru unele ca acestea, și noi, veselindu-ne, vă **fericim așa**: ” (Acatistul Sfinților 40 de mucenici); „cele de **mulțumire aducem** ție așa:” (Acatistul Maicii Domnului Potolește întristările noastre); „pentru care **cădem la milostivirea** ta:” (Acatistul Maicii Domnului „Povățuitoarea copiilor”).

c) Ansamblul de hairetisme/stihuri

După cum am menționat mai sus, icosul se constituie din partea narativă și partea lirico-poetică, însumând un număr variabil de stihuri, care încep cu o formulă inițială, de obicei, aceasta este *Bucură-te!* Cerce-tătorul rus Людоговский numește stihurile respective hairetisme, după grecescul (*χαῖρε* – bucură-te), cu care încep majoritatea covârșitoare a stihurilor din acatistele cunoscute până în prezent. Cu același termen operează I. Condrea într-un articol axat pe acatistele publicate în Basarabia

la începutul secolului al XX-lea. Vom apela și noi în continuare la acest termen, care ni se pare destul de reușit, în raport cu stih, folosit cel mai frecvent pentru a desemna versetele psalmilor.

Un acatist standard, după modelul primului acatist al Maicii Domnului, conține un ansamblu de 12 hairetisme în fiecare icos. Majoritatea acatistelor grecești respectă această structură. Acatistele ulterioare slavonești și, respectiv, românești au un număr variabil de hairetisme într-un icos. De obicei, se menține același număr în cadrul unui acatist, cu mici excepții. În ansamblul de acatiste redactate în limba română am identificat icoase cu un număr de 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 hairetisme.

Numărul minim de hairetisme într-un icos, întâlnit în acatistele scrise/traduse în română este atestat în *Acatistul Sfântului Ierarh Vlasie, Episcopul Sevastiei* – 4 stihuri: *Bucură-te, mucenice; // Bucură-te, pustnice; // Bucură-te, ierarhe; // Bucură-te, sfinte; // Bucură-te, Sfințite Mucenice Vlasie!*. Acatiste care ar avea în mod sistematic mai mult de 12 hairetisme nu am identificat, însă ca excepție vom menționa că în *Acatistul Sfântului Serghie de la Radonej* într-un icos se regăsesc 17 hairetisme, iar în *Acatistul Sfântului Grigorie Dascălul*, în Icosul 8 atestăm 15 hairetisme.

Formula inițială a hairetismului, de obicei, este imperativul verbului *a se bucura*; fie *bucură-te!* în cazul unui sfânt, fie *bucurați-vă!*, dacă acatistul este în cinstea mai multor sfinți. Însă există un șir de acatiste care fac uz de o altă formulă inițială. Astfel, hairetismele unui acatist pot începe cu:

Iisuse: Acatistul Domnului Nostru Iisus Hristos; Acatistul Sfintei Învieri a Domnului; Acatistul Sfintei Împărțășanii ș.a.; **Doamne:** Acatistul Chipului nefăcut de mână al Domnului Nostru Iisus; **Vino:** Acatistul Întâmpinării Domnului; Acatistul Preasfântului și de viață Făcătorului Duh; **Slavă Ție:** Acatistul Botezului Domnului; **Hristos a Înviat:** Acatistul Sfințelor Paști; **Binecuvântat ești:** Acatistul Intrării Domnului În Ierusalim; **Sfânt ești Doamne Dumnezeu nostru:** Acatistul Preasfintei Treimi; **Tatăl Nostru:** Acatistul către Dumnezeu Tatăl pentru cei adormiți; **Povățuiește:** Acatistul Maicii Domnului, „Povățuitoria copiilor”.

Extensiunea hairetismului nu este reglementată, deși primul acatist avea o organizare rigidă. În prezent, se atestă hairetisme de întindere minimă precum: „Bucură-te, mucenice” (*Ac. Sf. Irh. Vlasie*) și hairetisme de întindere mare, cum ar fi cele din *Acatistul Preasfintei Treimi*: „Sfânt ești Doamne, Dumnezeu nostru, primește rugăciunea cea pentru noi și

mijlocirea tuturor sfinților; iar mai ales a Preasfintei Fecioare, care își întinde mâinile sale către Tine pentru noi”.

d) Refrenul icosului

Partea finală a icosului este un stih care se repetă, de obicei, în toate strofele de acest gen, de aceea este denumit și refren al icosului. În multe acatiste refrenul icosului coincide cu refrenul condacului 1, dar există și diferențe pe care le-am analizat mai sus. Refrenul debutează cu formula inițială specifică ansamblului de hairetisme din icos.

Luând în considerare că acatistul se poate adresa unei singure persoane, la două/trei persoane sau unui grup de sfinți, vom observa că în unele texte sunt prezente mai multe refrene ale icoaselor, dispuse succesiv în arhitectura generală a imnului.

Acatiste cu refren identic la toate icoasele: Acatistul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare; Acatistul Sfinților Martiri Brâncoveni; Acatistul Sfinților 40 de mucenici.

Acatiste cu două refrene specifice icoaselor: Acatistul Sfinților Cuvioși Rafail și Partenie de la Agapia Veche; Acatistul Sfinților Cuvioși Simeon și Amfilohie de la Pângărați;

Acatiste cu trei refrene ale icoaselor: Acatistul Sfinților Cuvioși Sila, Paisie și Natan de la Sihăstria Putnei; Acatistul Sfinților Mărturisitori Visarion și Sofronie și al Mucenicului Oprea;

Acatiste cu patru refrene ale icoaselor: Acatistul Sfinților Mucenici Zotic, Atal, Camasie și Filip de la Niculișel.

Structura refrenului icosului.

Acest refren se constituie din: 1.*formula inițială* (identică cu cea din hairetisme) + 2.*numele entității* căreia este adresat acatistul + 3.*trăsătură a sfântului (componentă facultativă)* + 4.*scurtă cerere* (facultativ). Ordinea acestor componente nu este prestabilită, cu excepția formulei inițiale care figurează întotdeauna pe locul întâi.

Formula inițială poate fi: Bucură-te/bucurați-vă; Iisuse; Vino; Doamne; Slavă Ție; Hristos a Înviat; Binecuvântat ești; Tatăl Nostru; Sfânt, Sfânt, Sfânt ești Doamne Dumnezeu Nostru.

Numele. Poate fi numele divinității (Dumnezeule, Duhule Sfinte, Fiul lui Dumnezeu); al unui înger (Mihail, Gavriil, Rafail); al unui sfânt (Ioan Gură de Aur, Vasile, Dosoftei) sau al unui obiect (Cinstită Cruce).

Trăsătura. În cele mai multe situații este menționată și o caracteristică a sfântului (părinte, cuvioase, mucenice, ierarhe), poate fi și o

îmbinare (iubitorule de pustnicie, preacinstite Înaintemergătorule), uneori determinările sunt complexe (cea întocmai cu Apostolii și luminătoarea Georgiei; alăută a Sfintei Treimi, luminătorule cel mare în faptă și cuvânt).

Cererea. Această componentă apare mult mai rar în refrenele icoaselor; se întâlnește doar în acatistele închinare lui Dumnezeu sau Maicii Domnului (miluiește-ne pe noi, zidirea Ta cea căzută; acoperă-ne pe noi de tot răul cu cinstitul Tău Acoperământ).

Extensiunea refrenului diferă de la un acatist la altul, începând cu 3-4 lexeme până la circa 20. *Exemple:* Bucură-te, Părinte Antonie!// Sfânt, Sfânt, Sfânt ești Doamne Dumnezeul Nostru, miluiește-ne pe noi, zidirea Ta cea căzută, pentru numele Tău cel sfânt!

2. Blocul facultativ – troparul, rugăciunea

Două elemente care pot fi întâlnite în corpul unui acatist, dar nu sunt obligatorii, constituie blocul facultativ: troparul și rugăciunea. Troparul este plasat imediat după titlu, iar rugăciunea la finalul acatistului. Troparul și rugăciunea sunt întâlnite atât în edițiile tipărite, cât și în cele electronice, dar în cazul aceluiași acatist, de la o ediție la alta, ele pot fi incluse sau nu, în funcție de decizia editorilor și alți factori printre care spațiul disponibil.

2.1. Troparul este una dintre cele mai vechi forme ale imnografiei din orient. Datează, cu aproximație, din secolul al V-lea d.Hr. Este o cântare de rugăciune de proporții mici, versificată, monostrofică, cuprinzând 5-6 versete, cântată după glasul din octoih, ceaslov sau minei. Troparul rezumă esența sărbătorii sau lauda zilei.

Inserarea troparelor în corpul unui acatist se întâmplă destul de rar, de exemplu, în culegerea *Acatiste ale sfinților de peste an*, Editura Anestis, doar un acatist din 59 are inclus troparul – Acatistul Sfântului Serafim de Sarov; în *Acatistier*, Editura Biserica Ortodoxă Alexandria, întâlnim 2 acatiste care conțin troparul din totalul celor 44 de acatiste, *Buchet de acatiste ale Maicii Domnului*, Editura Biserica Ortodoxă din Alexandria – 2001, 6 din 22; în *Buchet de Acatiste ale Domnului Nostru Iisus Hristos*, Biserica Ortodoxă din Alexandria – 2002, 1 din 15, situație specifică și culegerilor electronice.

2.2. Rugăciunea

A doua structură pe care o putem diferenția în corpusul acatistelor, atât în varianta tipărită, cât și în varianta electronică, este rugăciunea. Aceasta reprezintă un element facultativ, la finalul acatistului se atașează una, două, trei rugăciuni către entitatea în cinstea căreia a fost scris acatistul, dar poate și să lipsească. Mai mult, vom observa că în diferite ediții unul și același acatist se prezintă cu Rugăciunea finală sau fără. Volumul acestei structuri facultative este variabil. Deși nu sunt impuse reguli compoziționale stricte, am putea delimita câteva trăsături comune tuturor rugăciunilor care se regăsesc în acatiste.

2.2.1. Structura rugăciunii

Cu toate că nu este strict reglementată, structura unei rugăciuni inserate în acatist conține câteva **elemente obligatorii**:

a) formula de adresare, incluzând numele sfântului

De obicei, rugăciunea debutează cu un substantiv propriu la Vocativ, uneori acesta este precedat de interjecția *O!*. De exemplu: *Doamne Dumnezeul nostru*, (Acatistul Cuvioasei Maicii Noastre Parasccheva); *Preasfântă Stăpână de Dumnezeu Născătoare* (Acatistul Adormirii Maicii Domnului); *O, preasfinte și laudate Părinte Iosife* (Acatistul Sfântului Iosif de la Partoș).

b) partea laudativă

Acatistul, în esență, este o rugăciune de laudă, respectiv și rugăciunea finală conține o secvență laudativă, de proporții mai mari sau mai mici, în cinstea sfântului invocat în text: *Pe Sfinții lui Dumnezeu Ierarhi Iorest și Sava, trăitori cu adevărat ai smereniei călugărești și purtători ai darurilor cerești, care au pus credința cea dreptmăritoare mai presus de toate cele vremelnice și au îndurat chinuri și moarte pentru apărarea legii noastre strămoșești și pentru încurajarea poporului nostru dreptcredincios, cu laude să-i cinstim!* (Acatistul Sfinților Ierarhi Iorest și Sava);

c) cererea

Cererea adresată lui Dumnezeu, Maicii Domnului sau sfinților, alături de partea laudativă constituie cuprinsul rugăciunii: *„Dă-mi, Doamne, și mie, tâlharului celui rău, darul Tău, precum ai dat atunci aceleia, și iartă păcatele mele pentru Sfintele Tale Patimi, și mă primește prin*

pocăință împreună cu el în rai, ca un Dumnezeu și ziditor ce-mi ești [...]”
(Acatistul Sfintei Cruci).

d) doxologia trinitară

Doxologie sau slavoslovie se numește cântarea liturgică închinată Sfintei Treimi, cea mai cunoscută fiind „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh”, a cărei răspândire trebuie corelată cu perioada de combatere a ereziei ariene. În rugăciunile prezente în acatiste, formula de încheiere este o variațiune a doxologiei trinitare menționate mai sus: „...ca acolo, înconjurați de cetele îngerești, să aducem mărire, și cinste lui Dumnezeu cel în Treime închinat, Tatălui și Fiului și Duhului Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.” (Acatistul Sfântului Ierarh Ghelasie de la Râmeț);

2.2.2. Extensiunea rugăciunii

Volumul unei rugăciuni inserate în acatist nu are o limită prestabilită. Există rugăciuni mari, precum Rugăciunea către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu din Acatistul Bunevestiri care conține 1033 de cuvinte sau 5917 caractere fără spații; iar la polul opus sunt rugăciuni de întindere mică: *Rugăciune din Acatistul Sfintei Mucenițe Tomaida*: „Dumnezeule, pentru rugăciunile Sfintei Mucenițe Tomaida, ajută-mi mie și mă izbăvește de păcatul desfrânării. Și nădăjduiește, suflète al meu, spre Dumnezeu că te va elibera de ispita diavolească. Amin!” – 29 de cuvinte, 174 de caractere fără spații.

2.2.3. Numărul de rugăciuni incluse într-un acatist

Corpusul unui acatist publicat poate conține:

- ♦ **0 rugăciuni.** La origini, acatistul, după cum o demonstrează primul text din acest gen imnografic, nu conținea nicio rugăciune. De asemenea, în acatistele grecești nu sunt inserate rugăciuni (Людоговский). În prezent, există numeroase acatiste românești publicate, alături de care nu figurează nicio rugăciune.
- ♦ **1 rugăciune.** De obicei, în cazul în care acatistul este scris în cinstea unei singure persoane, la final este atașată doar o rugăciune: Acatistul Sfintei Agafia de la Cușelăuca, însă aceasta nu constituie o regulă. A se vedea: Acatistul Sfinților Iorest și Sava; Acatistul Sfinților Mărturisitori Visarion și Sofronie și al Mucenicului Oprea; Acatistul Sfinților șapte Arhangheli; Acatistul Sfinților Români.

- ♦ **2 rugăciuni.** De exemplu: Acatistul Sfintei Mucenițe Tomaida: 1., „Sfântă Muceniță Tomaida...”, 2., „Dumnezeule...”; Acatistul Sfântului Proroc Ilie: 1., „Preamărite și preaminunate proorocule...”, 2. Rugăciune către Sf. Proroc Ilie la vreme de secetă;
- ♦ **3 rugăciuni.** Acatistul Sfântului Alexandru din Svir: 1., „O, Cuvioase...”, 2. Rugăciunea Sfântului Alexandru din Svir pentru toate zilele, „Suflete, suflete al meu...”, 3. Rugăciunea Sf. Alexandru din Svir către Preasfânta Stăpâna noastră, „Ocrotitoare neobosită...”)
- ♦ **4 rugăciuni:** Acatistul Preasfintei Treimi: 1. Rugăciune către Dumnezeu-Tatăl, 2. Rugăciune către Dumnezeu-Fiul, 3. Rugăciune către Dumnezeu-Duhul Sfânt, 4. Rugăciune către Preasfânta Treime;

3. Paratextul

După cum este firesc pentru orice text publicat, acatistul este însoțit de un ansamblu de elemente – accesorii, care însoțesc textul propriu-zis, numit paratext. Elementele paratextuale ale unui acatist sunt: *titlul, subtitlul, titlurile strofelor, titlurile rugăciunilor, indicații despre modul de citire, informația despre autor.*

3.1. Titlul acatistului este unul informativ, el prezentând informația despre genul textului ce urmează a fi citit: *Acatistul*, precum și persoana în cinstea căreia este scris textul: *Sfântului Spiridon*, uneori mai sunt incluse informații suplimentare despre locul de trai al persoanei respective: *de Kronstadt, din Moscova, din Svir*, treapta ierarhică bisericească *Episcopul Lampascalui, Mitropolitul Moldovei, Patriarhul Constantinopolului*, sau trăsături/circumstanțe în care sfântul este ajutător: *purtătorul de biruință; izvorătorul de mir; tămăduitorul cancerului și al tuturor bolilor și biruitorul demonilor; izbăvitorul de vrăji, blesteme și de toată lucrarea diavolească.* Titlurile acatistelor sunt construcții nominale, defective de predicat.

3.2. Subtitlul

Subtitlurile sunt caracteristice acatistelor publicate pe suport de hârtie. Acestea sunt marcate tipografic, fiind scrise cu caractere mai mici, alt format sau fiind plasate în paranteze. Nu toate acatistele conțin acest element paratextual. Subtitlurile furnizează informații despre treapta

ierarhică a sfântului, locul unde a activat, trăsături specifice ale persoanei sau informații de ordin pragmatic.

ACATISTUL CUVIOSULUI LAVRENTIE schiarhimandrit și făcător de minuni al Cernigovului; ACATISTUL SFINTEI IULIANA ocrotitoarea celor căsătoriți; ACATISTUL SFÂNTULUI IOSIF DE LA PARTOȘ Mitropolitul Timișoarei și al Banatului; ACATISTUL PREASFINTEI NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU „POTIRUL NESECAT” (Izbăvitoare de beție); ACATISTUL MAICII DOMNULUI „LA ICOANA CU ȘAPTE SĂGETI” (Pentru potolirea inimii).

3.3. *Titlurile strofelor*

Intitularea strofelor oferă detalii tehnice. Trebuie să amintim că diferențierea Icoaselor de Condace, precum și numerotarea lor este caracteristică tradiției slavone, pe care o urmează și acatistele românești. Acatistele grecești diferențiază strofele mici de cele mari prin evidențierea primei litere a fiecărei strofe, acestea formând un acrostih alfabetic, toate strofele se numesc icoase.

Acatistele existente în limba română plasează deasupra fiecărei strofe titlul și numărul de ordine: Condacul 1: , Icosul 1:, Condacul al 2-lea: , Icosul al 2-lea Icosul al 12-lea:, Condacul al 13-lea:. Aceste titluri sunt marcate tipografic în raport cu textul strofei.

3.4. *Titlurile rugăciunilor*

Inserarea rugăciunii la finalul acatistului, mai rar la începutul lui, nu este specifică tuturor acatistelor. În cazul în care aceasta este prezentă, în mod obligatoriu are un titlu. Titlurile rugăciunilor variază. Există câteva posibilități de intitulare a rugăciunii:

- Titlu monolexical, fără specificarea vreunei persoane: **Rugăciune;**
- Titlul generic + numeral ordinal, dacă sunt mai multe rugăciuni: **Rugăciunea I, Rugăciunea a 2-a;**
- Titlul generic + numele persoanei invocate: **Rugăciune către Sfântul Ghelasie;**
- Dacă sunt inserate câteva rugăciuni: **Rugăciunea 1-a către Sfântul Serafim de Sarov, Rugăciunea a 2-a către Sfântul Serafim de Sarov sau Rugăciune către Sfântul Gherman al Alaskăi, Altă rugăciune către Sfântul Gherman al Alaskăi;**

- ✦ Titlul generic + numele persoanei + o caracteristică a sfântului: **Rugăciune către Sfânta Nina, cea Întocmai cu Apostolii și luminătoarea Georgiei; Rugăciune către Sfânta și Fericita Maica Noastră Xenia, cea ne bună pentru Hristos.**
- ✦ Titlu + (numele persoanei) + informație de ordin pragmatic: **Rugăciune care se citește la vreme de boală; Rugăciune la vreme de necaz; Rugăciunea Sfântului Alexandru din Svir pentru toate zilele; Rugăciune către Sfântul Efrem pentru cel bolnav; Rugăciunea părinților care nu pot avea copii; Rugăciunea părinților pentru copii; Rugăciune către Sfântul Proroc Ilie, la vreme de secetă.**
- ✦ **Într-un singur caz, am identificat substituirea titlului generic Rugăciune cu slavonescul Molitfă: Molitfa Sfântului Ciprian (Acatiste ale Sfinților de peste an, Editura Anestis).**

3.5. *Indicații de citire*

Ansamblul de elemente paratextuale care caracterizează textul acatistelor include indicațiile de citire. Acestea se regăsesc atât la începutul lucrării, cât și la sfârșit. La începutul unui astfel de imn găsim informația despre perioada în care se citește acatistul respectiv: *Acest acatist se citește de la Paști până la Înălțarea Domnului* (Acatistul Sfintei Învieri a Domnului); de asemenea, se menționează că înainte de a purcede la lectura acatistului sunt necesare rugăciunile începătoare, care pot fi găsite la începutul oricărei culegeri de acatiste: *După obișnuitul început se zice Condacele și icoasele* (Acatistul Bunevestiri) sau se informează despre necesitatea de a citi rugăciunea în cinstea sfântului, înainte de condace și icoase: *După obișnuitul început se zice această* (Acatistul Maicii Domnului Bucuria tuturor celor necăjiți). Am menționat anterior despre specificul Condacului al 13-lea care se citește de trei ori. Astfel în fiecare acatist, această informație este indicată după respectivul condac, în felul următor: *(de 3 ori); (de trei ori); Acest condac se zice de trei ori.; Acest condac se zice de 3 ori.* În unele ediții, lipsește nota respectivă, dar este reprodus Condacul al 13-lea de trei ori.

Urmează informația despre repetarea Icosului întâi și a Condacului întâi:

Apoi se zice Icosul 1: Din pruncie ai fost crescut...și Condacul 1: Binecredinciosului Voievod al Moldovei... (Acatistul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, www.doxologia.ro)

Ultima mențiune paratextuală: *Și se face Otpustul* (porțiunea finală din slujba religioasă în care preotul sau episcopul **slujitor** dă binecuvântarea finală, solemnă credincioșilor), deși este prezentă în toate acatistele, este destinată doar slujitorilor bisericești.

3.6. Informații despre autor

Mențiunea despre autorul acatistului, apare foarte rar, de obicei, textele circulă sub anonim. Referirile de acest gen sunt de dată recentă și pot fi întâlnite într-un număr limitat de texte.

De exemplu: Întocmit după viața Sfântului, de Gherontie **Călugărul** (Ghenoiu) (Ac. Sf. Nicodim de la Tismana); Alcătuire a sfințitului Patriarh Isidor al Consantinopolului (Ac Sf. Ioan Botezătorul); Alcătuit de preotul Dimitrie Buzatu (Acatistul Sf. Ioan Valahul, Noul Mucenic); facerea Sfântului Nicodim Aghioritul (Acatistul Domnului Nostru Iisus Hristos Mântuitorul lumii); Autor Ierodiacon Grigore Benea (Acatistul Sfinților Ortodocși din Apus <https://www.crestinortodox.ro/acatiste>); Alcatuit de Preacuviosul Ghelasie Gheorghe **și Fratele** Valerian Dragoș Pâslaru, de la Sfânta Mănăstire Frăsinei (Acatistul Tuturor Sfinților Români <https://www.crestinortodox.ro/acatiste>).

Concluzii

Acatistul se dezvoltă din trunchiul imnografiei ortodoxe bizantine. Având drept model Acatistul Maicii Domnului, acest gen atinge apogeul productivității către secolele XIX-XX, care se prezintă sub forma unui sistem foarte bine dezvoltat.

Structura-standard a unui acatist presupune **blocul strofic obligatoriu**, alcătuit din *condace* și *icoase*, **blocul facultativ**, reprezentat de *tropar* și *rugăciune* și **paratextul**, unde vom include *titlul*, *subtitlul*, *titlurile strofelelor*, *titlurile rugăciunii*, *indicațiile de citire*, *informațiile despre autor*. Aceste componente definesc toate textele-acatiste. Însă alături de structurile fixe, în corpusul unui text imnografic de acest tip există o serie de elemente care acceptă variațiuni. Printre ele se regăsesc: numărul de hairetisme (de la patru la douăsprezece, în cazuri singulare aceste limite sunt depășite), formula inițială a hairetismelor (Bucură-te, Vino, Doamne, Iisuse, Doamne miluiește, Tatăl nostru, Hristos a Înviat, Povățuiește), refrenul icoaselor.

Elementele fixe ale unui acatist implică, la prima vedere, o clișeizare a genului; însă, în esență, ele asigură organicitatea particulară și continuitatea sistemului acatistografic în raport cu alte scrieri religioase, în general, și cu cele imnografice, în particular. Nota de originalitate a fiecărui acatist în parte este determinată de sistemul figurativ foarte bogat reprezentat în corpusul textelor respective.

Din punct de vedere stilistic, vom pune în evidență caracterul arhaic și conservator al acestora, structurile-clisee specifice lor. De asemenea, textul religios cantabil dispune de un limbaj figurativ foarte bogat, care explică cele mai complicate dogme ale ortodoxiei, favorizând înțelegerea cultului și cufundarea în adâncimile de nepătruns ale acestuia. Comparațiile și metaforele, simple în esența lor, sub privirea fugară a criticului, transmit adevăruri de credință, ce pot fi descoperite în măreția lor numai din perspectiva relației credinciosului cu Dumnezeu și Sfinții. Textele cântărilor sunt marcate de afectivitate, se caracterizează prin calități poetice de valoare, fiind mostre ale lirismului în proză, modele de percepere și de exteriorizare a ceea ce rămâne ascuns simțurilor umane.

Bibliografie

- ♦ Braniște, Ene, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Caransebeș: Ed. Diecezană Caransebeș, 2001.
- ♦ Bria Ion. *Dicționar de teologie ortodoxă*. Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. Ediția a II-a, 1994.
- ♦ Cemârtan, Claudia, *Influența slavonă asupra lexicului românesc din „Slujba și acatistul cuviosului Serafim din Sarov”*. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională. 9-10 noiembrie 2017, Chișinău, Rezumate ale comunicărilor, p.18.
- ♦ Condrea, Iraida, *Acatiste publicate în Tipografia Eparhială de la Chișinău*. În: *Limba română*, nr.2, 2019. Disponibil: <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3724>.
- ♦ *Cuvânt înainte despre puterea Psalmilor și despre ce este Psaltirea*. Carte de rugăciuni. Tipografia Mănăstirii Noul Neamț „Sf. Paisie Velicikovski”.
- ♦ Fuștei, Nicolae, *Opera liturgică a Mitropolitului Dosoftei*, <http://www.oocities.org/levitki/viata/dosoftei.htm>. [Accesat 25.12.18]
- ♦ Galaicu, Violina, Ghilaș, Victor (coordonatori), *Arta muzicală din Republica Moldova. Istorie și modernitate*, Chișinău, GrafemaLibris, 2009.

- ✦ Gherasim, Alexandra, *Superlativul excepției – procedeu gramatical și afectiv în textele acatistelor*. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională. 9-10 noiembrie 2017, Chișinău, Rezumate ale comunicărilor, p.25.
- ✦ *Imnografi și melozi*. [Accesat 01.07.2019] Disponibil: <https://www.crestinortodox.ro/liturgica/cantarea/innografi-melozi-70740.html>.
- ✦ Manolii, Adela, *Invocarea numelor proprii biblice în „Acafistul Acoperământului Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu” (1913)*. În: *Norma limbii literare între tradiție și inovație*. Materialele simpozionului științific cu participare internațională. Chișinău, 19 mai 2017, p.140.
- ✦ Moisuc, Ilie, *Acatistul – structuri poetico-stilistice. Rugăciunea și întâlnirea în interval*. În: *Text și discurs religios*, Nr.1/2009, Iași, Editura Universității „Alexandru Ion Cuza”, p.211.
- ✦ Oglindă, Emilia, *Particularități gramaticale ale textelor unor acatiste*. În: *Norma limbii literare între tradiție și inovație*. Materialele simpozionului științific cu participare internațională. Chișinău, 19 mai 2017, p.239.
- ✦ *Акафист*. Православная энциклопедия. <http://www.pravenc.ru/text/63814.html> [Accesat 18.06.2019].
- ✦ Людоговский Ф. *Структура и поэтика церковнославянских акафистов*, Москва, 2015.

Surse:

- ✦ *Acatiste ale sfinților de peste an*, Editura Anestis.
- ✦ *Acatistier*, Editura Biserica Ortodoxă Alexandria.
- ✦ *Buchet de Acatiste ale Maicii Domnului*. Biserica Ortodoxă Alexandria, 2001.
- ✦ *Buchet de Acatiste ale Domnului Nostru Iisus Hristos*. Biserica Ortodoxă Alexandria, 2001;
- ✦ <https://doxologia.ro>;
- ✦ <http://logos.md/rugaciuni/acatiste/>;
- ✦ <https://www.crestinortodox.ro/acatiste/>.